

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carrer de Madoz, núm. 31 y 35

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes
Fora	8 " trimestre.
Un número sol.	1 "

Anuncis á preus convencionals.

PER LA VIA DRETA.

Pera analisar lo verdader esperit polítich d' un poble determinat quan no ha caygut encara de la altura que per sos meritis propis adquirí en épocas passadas, no cal mes sinó que fullejar sas manifestacions, seguir sos moviments desde aquellas épocas, desentranyant los móvils d' unas y altrás y una vegada obtinguts, juntarlos, ferne una suma que necesariament será ab datos de complerta homogeneitat, y aquesta nos donará lo resultat apetescut.

Aquest procediment que avuy per avuy no serviria de res pera certas comarcas de la península ibérica en las que es impossible lligar una manifestació de taberners á favor de 'n Peral, ab un altre de damas aristocráticas en honor de un primer espasa, en cambi nos donaría un perfecte coneixement del estat actual d' altrás provincias, que com las del Nort apretan una xiulada al jefe del partit conservador molt merescuda y entonan un himne als *fueros* molt natural, y una adoració á Sagasta molt fora de lloch.

Efectivament: encara que en apariència resulta un contrasentit que 'n l' espay de pochs anys una comarca que guèrrejá casi per enter á las ordes d' un pretendent absolutista, fassi un giravolt tant pronunciat que arribi al extrém de treurers de casa al conservador pera declarar-se lliberal, val tenir en compte com hem dit anteriorment, los móvils que la guian, los motius que fins á cert punt l' abonan pera obrar d' aquesta manera.

Hi haurá potser qui cregui devant las manifestacions que han tingut lloch á Vitoria que sia aquell poble verdaderament lliberal, ó més ben dit lliberal á lo Sagasta? A nostre modo de veurer, no; tampoch hem cregut may que 'ls que prengueren armas dintre 'l camp carlista se 'ls pogués atribuir ab justicia lo nom de carlistas: es ben clár no obstant, que parlém del conjunt y no de individualitats determinadas. Perqué aquestas que solen bellugarse sempre ab fins determinats generalment egoistas per desgracia, no poden, no dehuen servir may pera jutjar del esperit de las massas per ells mogudas.

En las guerras civils passadas, com en las lluytas polítiques d'avuy en aquellas comarcas, com en las de Galicia, com en las d'Aragó, com en las nostras, s'hi remou 'l recórt de lo que un día las feu grants, la sombra d'uns drets que 'ns perteneixian l'esperit d'unas llibertats be prou anyoradas; y encara que s'hi remou ab constancia de tot lo que 's adherent á la naturalesa d'un poble, no ab l'intensitat precisa pera que aquest se 'n donga compte clara y distintament, de modo y manera, que regoneixentse ferit y ferit de mort, apenas si sab acertar d'ahont li ve la punyalada, com avuy que, enfront d'en Cánovas renega indignat del que l'hi prengué 'ls *fueros* de la mateixa manera que renegaría d'un Cárlos si aquest no prometés respectarlos.

Casi desconexedor d'ahont li ve 'l mal, no ha de causarnos estranyesa veurel indecís y tantejant al buscar son remey; fins avuy mal dirigit, escapa de Scila per anar á Caribdís, á Sagasta que sembla burlarse d'aquellas ovacions, ab la rialla de diable ab que encaixa, saluda y 's posa d'acort ab en Castelar desde Biarritz, respecte la política actual.

Per fortuna entre los dos escolls s'aixecan los *fueros* com informadors de las doctrinas regionals, y aquestas que van obrintse pas cada día mes dintre 'l desengany de tanta xafardería, imposarán á no tardar, lo régimen de la mateixa conducta pera Sagasta com pera Cánovas, com pera tots aquells á quins l'indiferentisme general senyala ya ab vivas mostrás de desconfiansa.

Lo día que aixó sigui, los pobles qual dignitat sia encara una de tantas virtuts guardadas, haurá transcorregut casi tota la vía de sa benhauransa. Lo regionalisme que apunta ja indecís per tot lo Nort d'Espanya, es l'únic que 'ls pot conduhir per la vía dreta.

DISCURS

LLEGIT EN LO CERTAMEN LITERARI CELEBRAT EN LA BISBAL LO DIA 15
D' AGOST ÚLTIM.

Senyoras y senyors:

Al contraure l' obligació de presidir aquesta bella festa, no he fet més que pagar un deute sagrat al que avuy per avuy no es lícit sustraure's a cap bon fill de Catalunya, lo de no regatejar a ma benvolguda terra lo concurs de mas flacas foras pera sostenir la lluyta per la vida, lo combat per la existencia, que tracta d' arrepassarli una secta utopista y purament ideològica, renyida ab l' obra de Deu que 'ns ha fet tals com som; hereus de nostres progenitors, propietaris d' un terror trencat y aspre, esquerps é independents, y refractaris, al manco fins fa poch, a tota subjecció, a tota imposició forastera.

Fins fa poch... ¡y es veritat! Que avuy ja no 's moteja al poble catalá ab lo dictat de *rebelde*; ja no 's prenen contra d' ell precaucions que foren del tot innecessarias; ja no 's tem que puga encendre sa sanch empo- brida per la discordia y alterada pel *virus* d' una promesa fraternitat que debades espera un dia y altre dia del tracte de sos moderns senyors.

Avuy ja 's poden capgirar las bases fonamentals del dret y de la familia catalana. sols pera satisfacció d' una personalitat engreida, d' un prohóm de lo que ara se 'n diu politica, qual enuig tindrà per Espanya més conseqüencias que las queixas y las angúnias de tot un poble.

Avuy ja 's poden estroncar las fonts totas del treball y de la riquesa, si aixís ho demana lo fanatisme d' una escola, quins corifeus viuen cuasi tots dels diners dels que pagan y dels suhors dels que treballan, y qual irritada eloqüencia somouria més los governs d' Espanya que la pérdua dels cabals de la nació y las llágrimas de sos fills que lluny emigran fugint de la miseria.

Avuy ja 's pot insultar desde 'ls sitials del que deuria esser santuari de la justicia al desvalgut acusat que, nascut a Espanya, no entén lo llenguatge que li parlan sos jutjes, ni sab respondre més que de la manera que sos pares, també nascuts a Espanya, li ensenyaren; que es un crim de *lessa unitat nacional* lo no parlar la llengua castellana, única que s' atribueix lo dictat d' espanyola, com si totas las altras fossen bordas, indignas de portar ab honra lo nom de la patria.

Y, malgrat aixó y més, los descendents degenerats y enterchs d' aquells catalans que estimavan més la dignitat que la vida, que per sa llibertat civil y politica no reparavan desafiar lo poder unit de França y de Castella, deposant sas diferencias en l' ara santa de la Patria; s' en-

tretenen lluytant, fratricidas, los uns per interessos dinàstichs renyits tots ab los de la terra, y 'ls altres per principis abstractes que la majoria no entenen y qual predomini successiu va estrenyent lo dogal de la antiga nacionalitat catalana, de la que ¡vergonya fa dirho! ja cuasi ningú 's recorda y á la que es de necessitat absoluta tornar, com lo fill pròdich, malgastadas gran part de las forsas, si la Providencia no te decretat l'anorreament de la nació espanyola y 'l terme de la missió que en l'humanal progrés li fou confiada.

Sí, senyors, l' hora ha arribat de que 'l poble català, los diferents pobles que forman la moderna Espanya, apartin los ulls tan temps fixat en las nacions extranyas, y concentrant en si mateixos tota llur atenció, busquin en son propi caràcter, en sas cualitats y en sos interessos las regles de bon govern y la organisació y perfeccionament d' aquellas Institucions, d' aquells Consells que 'ls feren un dia lliures y poderosos, envejats y temuts dels que avuy, en la vanguardia de la civilització, sols tractan d' estregir com inexperts infants sense esma per conduhirse en lo camí de la vida.

Res hi fa que 'ls que usufructuan ara y 'ls que esperan disposar demà dels tresors de la nació, aparentin escandalisarse de las nostras aspiracions y menysprear la nostra empresa, disfressant sa vanitat ó son egoisme ab la prédica d' ideas d' amor al poble, que no practican, ó espargint de tant en tant las engrunas sobreras de sa taula pera tapar la boca d' alguns sers desgraciats que 'ls ajudin en sa tasca y reneguin fins de la patria per un plat de lleties; perque á aquestos que de la politica n' han fet un modo de viure, podém sempre y devém preguntarlos: ¿qué heu fet de la nació espanyola? ¿ahont es lo benestar que promés nos haviau? ¿quins son los drets, quinas las llibertats que posseheix lo poble?

No n' hi ha prou ab bonas rahoins ni ab lleys escrites en lo paper, tenim dret á demanar y exigir que las obras corresponguin á las paraulas, y que las lleys sian complertas y obehidas sobre tot per los que las fan y per los encarregats d' aplicarlas; més encara, necessitem major bona fé, major formalitat en los governs de la nació y persuadirnos ab fets de que sos propòsits no son satisfer amors propis y concupiscencias convertint la administració pública en una explotació indigna y la politica eu un camp d' experiments ahont los compares que s' han repartit lo paper de governarnos, pугan ensajarse per fora, desfent los uns lo que havian fet los altres, y mudant tots de parer á cada moment aixís en las cuestiones capitales com en las petites.

Pera que Espanya pugui tornar á ser gran y forta y sos nacionals ciutadans respectats d' un poble lliure, convé que 'ns ocupém de coneixerla més de lo que avuy la coneixém, que l' amor patriu substituheixi al interés de partit que 'ns divideix y 'ns arruina, y més que tot, que en compte de

forjar lleys constitucionals de patró foraster, may complertas y sempre mudadas, trajo mal tallat que no 'ns escau, sia restablerta sa organissació política secular, pedra fonamental de novas milloras y avansaments; sian reconeguts los organismes naturals que constituheixen l'Estat, ab entera independencia dins lo cercle reduhit de sos drets y de sos interessos; sian respectats sos sentiments y estudiadas y atesas sas aptituts; deixant al ciutadà tota la plenitut de la energia y de la iniciativa que li es menester pera cumplir ab los fins individuals de sa existencia.

Eixa es la llibertat veritat que permet al individu, á la familia, á la regió y al mateix Estat, mourers desembrassadament y ab independencia y obrar de la manera més profitosa pera sos interessos y pera son progrès, contrastant ab los drets y la forsa de tots los abusos y extralimitacions de cada un que fa possible la armonia y la germanó de pobles de diferentas costums, de diferenta llengua, de diferenta historia y de diferenta rassa, y que aplica ab oportunitat á necessitats diverses, disposicions també variadas y lleys especials á usatjes distints: y no aquesta altra llibertat que ab la excusa d'enaltir la personalitat humana y garantir los drets del ciutadà, deixa al individu sol y desarmat davant per davant d'un poder cada dia més omnipotent que s'atribuix la representació y la direcció de totes las aptituts y de tots los organismes socials y que absorveix per sa mateixa naturalesa las forsas totes de la nació; poder necessariament abusiú, centralisador é igualatari, que tracta als pobles no com pare amant, ni com servidor cuidadós é intelligent, sino com amo y senyor despreciatiu y soberch que no escolta queixas, ni admet contradicció, aferrat á sos prejudicis y atent solament á sas conveniencias; que te la pretensió d'esborrar d'un cop de ploma, com si fos més fort que la naturalesa y que la realitat, diferencias de costums, de caràcter y de llenguatge, semblant rencunias, ferints sentiments arrelats y perjudicant interessos dignes de respecte; y que prevalentse, per últim, del modern principi de alta inspecció y tutela superior del Estat, acaba per reglamentarho tot: individu, familia, municipi, provincia, fent totalment ilusoria la llibertat civil y política escrita en las lleys y agarrotant aixís al ciutadà com á las corporacions populars tan estretament, que ni una fulla 's mou sense son permís ó contra sa voluntat, fent verdadera la coneguda frase de Lluís XIV: «L'Estat so jo.»

Y contra las exageracions, contra 'ls abusos d'aquest poder, no 'ns dona la nostra present organissació governamental cap remey, cap garantia. Lo que s'anomena poder moderador reduhit á una institució purament decorativa, supeditada á totes las exigencias del capdillatge polítich; lo Parlament convertit, per la falsificació sistemática y ja crònica de las eleccions, no en la representació del país sino en servidor incondicional y casi sempre interessat dels governants que á son gust la forman;

y 'l poder judicial rebaixat á la categoria de dócil instrument y auxiliar sumís de tots los altres. No queda més que un sol poder, l' executiu, en realitat soberá y responsable sols de nom, del que s' han apoderat unas quantas personalitats, árbitres del Parlament, que perduda ja la fé en las ideás procurán obtenir y conservar lo poder entenientse per medi de fórmulas, paraula que 'ls permet disfressar sas contradiccions, y disposadas, oportunistas de sas propias conveniencias; á mudar de criteri á totas horas y á ajudarse caritativament unas ab otras pera mantenir sa influéncia y assegurar son predomini. Aixís és que avuy, feta excepció potser solament dels que sostenian en política ideás extremas, las demás agrupacions més que 'l nom de partit mereixen lo de bandos á la devoció de prohoms determinats, y á quins afiliats no s' exigeixen més principis ni conviccions que la disciplina absoluta, sumissió la perfecta á la voluntat del jefe, ó sia, l' abdicació de pensar per sí mateix, lo rebaixament major que pot exigirse á sers racionals.

Lo resultat ha sigut y és, per desgracia, la decadencia espantosa del esperit públich en totas las classes y en totas sas manifestacions: la política tornada una farsa de qui s' allunyan cada dia mes las personas independents y dignas; la administració un organisme complicat y corrumput que extén per tot sos arrels y va xuclant fins l' última gota de sava del país; la caixa del govern sempre mes exigent y sempre buyda; malmenadas las propietats de la nació y de las corporacions, arrendadas per llarch temps la majoria de las industrias y dels serveys productius á cárrech del Estat; compromesas las pocas colonias que 'ns quedan; perduda tota influéncia en los consells de Europa, y, còmplément de tot, un fret y descarnat egoisme sobreposantse triomfant á tot sentiment noble y inofantse descaradament de tota creéncia, de tota convicció honrada.

¿Y s' estranyará, encara, que 'ls regionalistas reneguin d' aytal sistema de govern, d' aytal llibertat mentida? ¿s' estranyará que recordantnos en primer terme de que tenim patria, de que tenim historia, de que tenim tradicions, reivindiquém també en primer terme pera la nostra patria tot amor; pera la nostra historia tot respecte y pera las nostras tradicions tota consideració? ¿se 'ns ferá un cárrech de que estém enamorats del passat y volém resucitar l' antich, quan nostres progenitors gosavan de drets y llibertats que nosaltres no hem sabut conservar y menos aumentar ni millorarlos? ¿se tindrà la pretensió de que aném contra la corrent del si-gle quan tractém sols de seguir los procediments que han fet rics y poderosos als pobles que tenen los primers llochs entre 'ls civilisats y quals progressos morals, intellectuals y materials envejém y admirém ja que no podém igualarlos? ¿se 'ns dirá á la cara que tot en lo mon tendeix á la unitat quan ha resucitat en nostres dias la antinch regne d' Hungria; quan los flamenchs han obtingut lo regoneixement de sa existencia indi-

vidual y de sa llengua; quant està aprop de conseguir lo mateix la desgraciada Irlanda y pera lograrho lluyta coratjosa la Bohemia; quan han nascut los pobles dels Balkans y viuen en bona armonia 'ls Estats de Escandinavia, las monarquias del prepotent imperi alemany, la lliure y petita Luissa y fins la nevada Finlandia baix lo ceptre autocràtic del Czar de totas las Russias? ¿se 'ns motejará de separatistas y d' enemichs d' Espanya quan sols los nostres principis de germanó y de respecte als drets y als interessos de tots los pobles poden fer possible demá la unió expontánea y voluntaria als Estats de la Iberia de noble nació portuguesa, que no correrá, com ara succehiria, 'l perill de que sian escarnidas sas costums, trepitjat son dret, falsejada sa historia y calificada de dialecte la llengua en que han escrit Herculano sas Historias y Camöens las inmortals *Lusiadas*?

Mes, tan se val. Digan y obren lo que vullgan, ferém per aixó nostre camí: Anárem un día á Madrit pera mostrar al rey d' Espanya lo dolor de la nostra ánima pels perills que corra lo que encara 'ns quedava de nostre dret y de nostra riquesa, y escoltárem de sos llabis paraulas d' esperansa y de consols, á despit del ministres responsables y dels capdills polítichs, quin enuig arribá fins á oferir lo llastimós espectacle de negar las paraulas del rey y d' insultar en plé Parlament á ciutadans entenimentats y amants de la patria, motejantlos de facciosos y de boigs, precisament personas sense fé ni lley, quin clar seny y bon sentit no justifica 'l dó de desacert que mostran sos actes y la perturbació y desorganización que portan á tot allí ahont se fican. Intentárem presentarnos á la Comtesa de Barcelona pera exposarli las nostras queixas y reclamacions, creyent trobar de bat á bat obertas, com en altres temps al súbdits, las portas del palau dels soberans de Catalunya; y, malgrat haverlas barradas malavolensas de governants y de polítichs, conseguirem, ja que no lograr resposta, fer arribar á sas mans lo respectuós *Missatge* en que 's contenen. Remourém, finalment, tots los obstacles perque 'ns sentin las personas de cor sencer y bona voluntat y procurarérem per tots los medis infiltrar al poble l' amor á la terra, 'l sentiment de la dignitat de la patria, la afició á tot lo genuinament seu y la voluntat de conservarho y defensarho com á son patrimoni moral, com á sa propia dignitat, com á sa propia honra.

Celebreu, donchs, ciutats y vilas catalanas Certámens y aplechs patriòtics: honréu ab ells nostra llengua, nostras costums y nostra historia; manteniu y revifeu l' esperit de la terra, que 'l día vindrá, en que llenzats del temple 'ls mercaders de la política, podrém dir altra volta ab lo cap ben dret y ab orgull ligitim: *Cives hispanus sum* ¡som espanyols! ¡som ciutadans de Catalunya!

JOAQUIM BOTET Y SISÓ.

SECCIO POLITICA

Lo senyor Cánovas del Castillo ha sigut objecte de una nova xiulada al sortir de Vitoria, ahont havia anat invitat per la Diputació alavesa.

Com es de rigor en tals casos, los conservadors donan la culpa als lliberals, com aquéstos la darian als conservadors si s'trovessin en iguals circumstancias.

Los politichs á Espanya son aixís.

Tot ho consideran enveja y mala fé per part de sos contraris y may podrán creure que son tan sols sas poch envejables qualitats las causas que motivan certs escándols.

Y consti que al dir aixó no preteném aplaudir la conducta dels que xiularen y apedregaren al senyor Cánovas en sa sortida de Vitoria.

Nosaltres creyém que pera demostrar á un personatge polítich lo poch afecte ab què se 'l vol rebrer, no hi ha com la més complerta indiferencia.

Mes consti que si be trobém poch digue dels fills de Vitoria la despedida dedicada al senyor Cánovas, creyém que no están acertats los que donan la culpa de tot lo succehit ja sigan á las masses carlistas ó be als partidaris dels *fueros*.

A nostre entendre tota la culpa la te lo mateix senyor Cánovas.

¿Quí 'l fa embolicar ab visitas en los mateixos pobles ahont per sa culpa se veühen privats de sos més sagrats drets y llibertats?

¿Pensava per ventura 'l senyor Cánovas que la injusticia comesa ab las Provincias Bascongadas, havia de borrar-se tan fàcilment de la memoria dels fills de Basconia?

Los pobles que mereixen esser lliures, tenen més conseqüencia que los politichs á la madrilenya.

Alguns periódichs lliberals de Madrit, aprofitant-se de las circumstancias tristíssimas perquè atravessa Portugal, pretenen entabanar als portuguesos pera que tornin á formar part d' Espanya, á fi d' evitar los perills que rodejan á las nacions petites en un temps en que no campeja en las grans potencias altre lema que 'l dret de la forsa.

Iustament per motius per l' istil del qu' are li succeheix ab Inglaterra, se vegé Portugal en la necesitat de separarse d' Espanya.

Tan varen abusar dels portuguesos los centralistas castellans!

¿Cóm volen donchs are los periódichs lliberals de Madrit que fugin los portuguesos d' un perill pera caurer en altre mil voltas pitjor?

¿Quina garantia poden tenir los portuguesos pera sa unió ab Espanya, si 'l jefe dels lliberals senyor Sagasta, acaba de declarar que es cada dia més partidari de la unitat política?

¿Creühen tal volta los centralistas castellans que esscarmentat Portugal del comportament de sos germans de la Península s' entregará ignoscentment á la tiranía unitaria espanyola?

Que 'n van d' equivocats los qu' tal creühen!

Los fills del vehí regne, no formarán part de la nació ibérica, fins que se 'ls asseguri la complerta independencia en sos assumptos interiors y garantida d' un modo més positiu que per un sencill jurament que tan fàcil es de trencarse, sobre tot tractant-se de gent que 'n ve tant de mena.

Qual garantia podria consistir en retornar á las regions espanyolas tot quant se 'ls hi ha robat per espay de dos sigles, quedant per lo tant lliures totes y mestresses de son propi y particular patrimoni.

El Imparcial en un article de fondo posa en evidencia las dos politicas que hi han avuy dia en Espanya.

Una de ellas es la que voldria al pays, bona administració, honradés, patriotisme.

L'altre es la del polítichs, afany de pujar, protecció á sos amichs y servidors, irregularitats, escandols y la ruina.

Bo es que comensin á coneixer per Madrit que son completament antitéticas la política del pays y la política dels partits.

Llástima que ad tot y comensarho á coneixer no tenen prou abnegació per desferse de las miserias políticas que 'ns deshonran y envileixen.

Y continuan encare 'ls uns defensant á Sagasta y ab ell al partit lliberal y 'ls altres á Cánovas y conservadors.

¿Fins quant durará aquest servilisme polítich que tan repugna á tota conciencia honrada?

UN PARALELO OPORTUNISSIM ENTRE EN MONTURIOL Y EN PERAL

Diuen que boigs fan bitllas.

Per aixó deu ser que un setmanari satirich que 's publica á Barcelona baix lo títol de *La Tomasa*, y que fins ara no ha tingut altre 'mérit que 'l de saber excitar los apetits innobles de molta gent ab sas pernografias, escritas y pintadas, ha posat per un moment lloable paréntesis á sas odiosas tendencias, dedicantli un escullit número extraordinari á la memoria del insigne Monturiol. En dit número s' hi poden llegir cosas interessants sobre la vida del simpátich inventor del *Ictíneo*, y s' hi poden veure bonichs grabats alusius al mateix assumpto.

Peró, entre tots ells, lo mes curiós y digne de cridar nostra atenció es lo que reproduhim seguidament, puig representa un paralelo oportunissim entre 'ls treballs, experiments y caracter d' en Monturiol y d' en Peral.

Y consti que al publicarlo en nostras planas, prenentlo del populatxero setmanari *La Tomasa*, no ho fem pera recomanar las tendencias generals d' aquest periódich, que mereixen las més agras censuras.

Pero anem al cas:

1860.—ICTÍNEO MONTURIOL.

En Monturiol projecta construir una nau submarina sens contar ab més antecedent que 'l de la Campana de bucejar.

Lo primer acte públich de 'n Monturiol es lo de donar á llum una memoria científica expressant sas ideas sobre 'ls mohiments de las ayguas del mar; la hidrostática ab aplicació als Ictíneos, y la demostració de que es possible la navegació submarina.

En Monturiol no conta ab més capital que 'l de quatre mil duros que en accions de 50 duros li reporta un grupo de artesans satisfentlos hi per quartas parts d' acció.

En Monturiol per faltarli recursos, se veu obligat á construir la cambra estanca de madera; á suprimir mecanismes importants, y á avansar la botadura per si aixó pogués reportarli novas adhesions.

Ab tot, lo barco resultá admirablement construit.

En Monturiol botá son Ictíneo al mar en 28 de Juny de 1859 y als tres mesos portava fets 23 ensaigs públichs de submersió, havent tingut sempre alguna persona estranya á la tripulació, com ho foren los professors y marinos que emitiren dictámen y altrás.

En Monturiol després de 21 ensaigs públichs de submersió invita á varios centros científichs á examinar son invent, oferint donar quantas explicacions se li exigeixin.

A aixó 's deu lo notabilíssim *Dictamen* emés per la Secció de Ciencias físich-matemáticas del *Ateneo Catalá*, la *Opinió* del sabi marino D. Miquel Lobo, y 'l brillant *Judici facultatiu* del brigadier de la Armada D. Jordi Lasso de la Vega, publicats y enviats á totas las Academias y Centros científichs de Espanya.

En Monturiol verifica l' ensaig oficial á Alicante.

Lo ministre de Marina que presideix las comissions pregunta al inventor si s' aplassará la prova, atés que l' estat del mar está agitadíssim, á lo qual contestá en Monturiol sonrient, que com alló no resa ab son Ictíneo, pot comensar la prova totseguit, com aixís ho fá.

Ab tot y las ondas de fondo y mar agitada s' enfonsá l' Ictíneo baixant fins al fanch del fondo y navegant y maniobrant entre dos ayguas per espay de dos horas y mitja y pujant y baixant, y atenentse al rumbo fixat abans.

Lo mar era tan dur que 'is ministres de Marina y Foment ab las comissions oficials y convidats hagueren de saltar á terra abans de acabar l' ensaig.

Ab tot y 'l entussiasme del govern del Duch de Tetuan per l' Ictíneo y de prometre á son inventor una protecció decidida fins á construir un Ictíneo militar, res 's feu després de mil aplassaments.

Los entussiasmas del Ictíneo en vista d' aixó, resolgueren prescindir del Govern pera construir altre Ictíneo, iniciant á Barcelona una suscripció nacional á la que respongué tota Catalunya é Isla de Cuba, recaudantse uns xexanta mil duros que s' emplearen en la construcció de un segon Ictíneo.

En Monturiol 's mor pobre sense distincions, títuls ni condecoracions de cap mena.

1890.—SUBMARÍ PERAL.

En Peral se proposa construir un submarí després de haverne fet en Monturiol, en Bourgois, en Goubet, en Nordenfelt, en Waddington y en Dupuy de Lome.

Lo primer acte públich de 'n Peral es lo de una carta al *Diari de Càdiz* assegurant que va á *resoldre* la navegació submarina, *desafiant* ab son submarí á qui duptés de la vritat de sa aserció.

En Peral conta ab la protecció de S. M. la Reina que sufraga tots los

gastos, posantli 'l Govern á sa disposició l' arsenal de la Carraca ab sos inmensos recursos.

En Peral, ab tot y 'ls grants recursos que te á má, presenta 'l barco ab notables fugas en los compartiments; se li trenca las válvulas dels diposits d' ayre; llensan aygua 'ls tubos dels torpedos, se li desaeunya una de las hélices, etc., etc., lo qual i' impossibilita de provar la eficacia de son invent.

En Peral botá 'l submari el 8 de Setembre de 1888 y per rahó dels desperfectes suferts, modificacions, averias y preparacions de tot género fa la 1.ª submersió oficial dos anys després.

Al any de la botadura anuncia 'l primer ensaig SUPERFICIAL. L' ensaig fracassa al comensar per haverse cremat una bobina, recalentat una *chumacera*, enbarrancat lo barco en los mateixos *canyos* d' ahont tingueren que treurel las embarcacions vehinas.

Entre 'ls personatjes reunits á Sant Fernando s' hi trobaban gacetillers y mentres esperavan l' ensaig que 's prorrogá per las causas ditas, telegrafiavan incessanment las revelacions més importants sobre la naturalesa del submari, com por exemple, la pintura del barco, la carga dels acumuladors, un lente que permetia veure 'l fondo del mar, una máquina pera fumar á bordo, etc., etc.

Al mateix temps aparexian en los diaris cartas *técnic-patrióticas* de amichs del inventor, provant que ab sis Peral, Espanya 's convertia en potencia marítima de primer ordre.

En Peral sospen l' ensaig de submersió projectat mes de quinze dias pel fort vent Sud que regna en las ayguas de Cádiz.

Per fi fa l' ensaig ab més calma, enfonzantse per espay de 20 minuts á una profunditat máxima de 9 metres.

Segons conta *La Unión Católica*, la tripulació del submari 's vegé en aquest ensaig molt *compromesa* y sols á grandíssims y titánichs esforços 's degué que *reaparesqués* á flor de aygua 'l submari, després de haver descendit á una profunditat que no hi havia medi d' apreciar.

En vista del desfavorable dictamen de la Comisió Técnica nombrada pel Govern, un grupo de tres mil patriotas amichs del Dr. Cerezo, 's reuneixen á Madrid, donant crits de ¡visca Peral! 's presentan al Ministeri de Marina, y una Comissió puja á parlar al Ministre pera dirli que 'l poble nega aptitut á la Comissió Técnica y que Espanya vol submarins á qual-sevol preu que siga.

En Peral ¡morirá almirall y millonari, com ho pretenen los patriotas del Dr. Cerezo?

EN LO LLOGH DE LA CIUTADELA

Dels furs de Catalunya en greu ofensa,
aquí de Felip quint la tiranía
un fort hi feu bastir en funest día,
per jou dels ciutadans, no per defensa.

Un jorn de "llibertat!", lo crit se llensa;
y quan la rassa de Felip fugía,
ab goig del poble altiu, desapareixia
d' aquell sagell d' esclau la mole inmensa.

Avuy tan sols ne queda la memoria;
y en lo mateix setial, la remenbransa
de Lauria, Aribau, Prim... timbres de gloria

que á Catalunya están dihent: "Avansa,
que 'l poble que tingué una gran historia,
de tornar á esser gran serve esperansa."

CONRAT ROURE.

NOVAS

Avuy vespre se cantarà en lo Teatre dels Camps de Recreo, la tan aplaudida sarsuela en 4 actes del Mte. Bizet, *Càrmèn*, qual paper de protagonista córrerà á carrech de la Sta. Italia Giorgio que tantas simpatías s' ha conquistat en aquesta ciutat.

Avuy celebran sa festa patronal las MM. Escolapias ab missa solemne en sa propia Iglesia.

Lo panegirich de las glorias de la escelsa patrona de la Escola Pía, está encarregat al Rvt. D. Joan Fábregas, Pbre. Per la tarde se cantarà 'l Trisagi Mariano.

Lo passat dijous al mitj día en lo camaril de la Iglesia de la Mercé de Barcelona, nostre estimat redactor D. Manel Folguera y Durán, contragué matrimoni ab la simpática Srta. Madrona Poal y Coret.

Los uní en matrimoni lo M. I. Sr. D. Jaume Collell, Canonge de Vich.

Desitjém pera la jove parella una eterna lluna de mel.

Diuhén de Madrid que ha arribat á aquella capital, procedent de Catalunya, l' estudiós y docte P. Fita, que ha recullit interessants datos pera la edició de las *Corts catalanas* que está publicant la Real Academia de la Historia, qual tomo primer está ja pròxim á terminar.

Lo senyor Fita s' ha valgut pera aixó dels còdices del Ajuntament y de la catedral de Barcelona, en primer lloch, qual consulta era de precisió pera editar ditas *Corts*.

Copiém d' un colega sense que sapiguém los graus d' exactitut que tinga la noticia:

"Lo doctor Chamberland, ajudant del célebre doctor Pasteur y sos colegas Meunier y Capse, acaban de fer un descobriment importantíssim. Consisteix en que la essencia de canyella escampada per la habitació d' una persona atacada de febre tifoidea (tifus), mata als bacteris (microbis) en dotze horas, deixant al malalt fora de perill, é impediint propagarse la malaltia."

Ha tingut lloch á Vilafranca del Panadés la distribució dels premis á la virtut, adjudicats en lo concurs obert aquest any per lo "*Centre Agrícola*," de dita vila.

La distribució 's verificá en lo saló-teatro del Tívoli. decorat conveientment, y ab nombrosa concurrencia.

Anuncia la *Revista de Sabadell* la pròxima celebració d' un certàmen literari humorístich, iniciat per una societat de aquesta població composta de jòves aficionats al conreu de la literatura.

A la edat de vintitres anys, morí en Alcover don Francisco Valdeperas Batlle, catalanista de convicció y jove de inapreciables cualitats. Sa mort ha sigut en dita vila molt sentida, y sos nombrosos amichs han demostrat lo molt que senten sa pérdua, acudint á rendirli l' últim tribut en imponenta manifestació de dol.

Lo compositor catalá (fill de Reus), don Jacinto Vergés ha sigut premiat en lo Certàmen de la Corunya per una pessa que porta per lema *El cantar do pandeiro*, y que es una "Sonatta" á quartero de corda.

Li enviém la enhorabona.

Lo distingit escriptor valencianista, nostre amich don Teodor Llorente director del reputat diari *Las Provincias*, ha sigut nombrat per aclamació per l' Ajuntament de la ciutat del Turia, Cronista de Valencia. Es una nova manera ab que en ditat ciutat s' ha volgut honrar al eminent escriptor que tant s' ha distingit per son amor á la terra nadiua.

Li enviém nostra felicitació.

Mentres se discuteixen en Espanya las condicions del "Peral", per totas parts se nota gran activitat en l' invent y ensaig de submarins. En Italia está en demostració d' eficacia la "Bomba" submarina. En Portugal excita ja l' entusiasme públich, com en Espanya l' "Peral", lo projectat pel tinent Fontes Pereira de Mello.

Lo ministre de Marina de Lisboa ha demanat al inventor los planos y la competent Memoria descriptiva del barco en projecte, pera que sian examinats técnicament.

Sembla que l' torpeder "Fontes" tindrà la forma cinlindrica, acabant en la part anterior ab un canó.

Sas dimensions serán 20 metros de llargada, 3'5 de diámetre, y 1'20 metros cúbichs de desplassament.

Vist de davant, sembla un gran projectil. Te 2 hélices, y son motor será la electricitat, sent tripulat per 2 homes.

En lo teatre de S. Hilari de Sacalm, s' ha estranat ab grant éxit una sarsuela en un acte titulada *Un pas de comedia*, lletra y música respectivament de nostres estimats amichs D. Joaquim Tomasino y Horta y D. J. Soler y Palet.

Lo dia 20 del corrent inaugurarà la present temporada cómica l' Teatro Romea de Barcelona.

La primera obra catalana que s' ha de estrenar es lo drama en 3 actes del aplaudit escriptor Don Conrat Roure, titulat: *Lo Castell y la masta*.

"*La cartuxa de Montalegre*" se titula un llibret escrit per nostre calaborador y amich lo P. Joseph Calonge, Escolapi. Es una bonica historieta del origen d' aquell asceteri.

que ja un dia llegí son autor en una Vetllada del *Centre Català* d' aquesta ciutat, y que posteriorment ha publica la important revista *Il·lustració Catalana*.

Diu *La Concentració* de Figueras:

"Han concebut alguns amichs nostres, la idea d' erigir en aquesta ciutat, un monument al insigne paysà nostre y descubridor de la navegació submarina, don Narcís Monturiol.

Creym que aquest patriòtic pensament, que de segur ha de trobar bona acullida entre 'ls amants de las verdaderas glorias catalanas, podria unir-se al que te nostre Ajuntament de perpetuar, de algun modo, la memoria de Monturiol y d' aquest modo arribar á la realisació de una obra que hourés nostra ciutat y fos digna del gran figuerench á que 's dedica."

De las Escalas de Sant Vicens 'l Excm. senyor don Victor Balaguer acompayat de nostre paysà don Eduart Toda ha anat á Foix, pera fer en los arxius d' aquella ciutat novas investigacions, ab lo fi de terminar son llarch treball històric sobre 'ls Comtes de Foix.

Per noticias d' aquella important capital del Ariège, sabém que 'l senyor Balaguer es altament obsequiat, tributánseli los testimonis de consideració y de afectuós respecte á que l' ilustre hoste es justament acreedor.

Hem rebut lo número 4, any primer de nostre estimat colega *Reus artístich*. Dit número conte lo següent sumari:

Text.—Historia del mes, per A. Pascual.—Nostres grabats.—Juli Guasch, per Ramon Cosals.—*Amors boscats*, (poesia) per Eugeni Mata.—*Lo Ceguet*, per Gonzalo Vehils.—Bibliografia, per P.—Apuntes locals.—Advertencias.

Grabats.—Retrato de Juli Guasch y Amiguet, dibuix al llapis de R. Casals.—Voltants del Llobregat.—Paissatge.—Marina.—Recolecció de la palla.—Alegoria de la primavera.—Una màquina dels Directes.—La entrada de finca.—Un apunte.—Arbre de Santas Creus: dibuixos de Juli Guasch.

Se suscriu en la Llibreria de D. Eudalt Puig. — Plassa Nova 5.

Per referirse á un eminent artista català, qual nom ompla cada dia més sa corona de gloria ab los triomfs artístichs conquistats per tot arreu, transcrivim gustosos la ressenya que llegim en *El Independiente*, de Vigo, de la despedida que en aquella ciutat s' ha fet al autor de la estatua de Mendez Nuñez.

"*Despedida de Querol*.—A la una y mitja de la tarde d' ahir doná principi en un dels salons del *Gimnasio*, lo banquet ab que la Junta directiva d' aquest entusiasta Centre y la Comissió de la estatua, obsequiaren al distingit autor del bronze que representa á Mendez Nuñez, com última mostra de la consideració á que 'l jove artista es acreedor.

Lo banquet servit á maravella per la Fonda Central, resultá espléndit. En lo revers de la cartolina, en que figurava l' extens *menú*, apareixia un capritxós pentacròstich format ab los noms de tots los comensals y que deya: "A Agustí Querol".

Al acabar-se lo menjar, lo president de la Comissió d' estatua, senyor don August Bércens, doná al artista una apretada abraçada en nom de la Comissió y de la Societat.

Poch després se dirigian tots los comensals y altres moltes personas, en carruatges, á la estació del ferro-carril. En l' andén se despediren carinyosament de Querol part de sos numerosos emichs y admiradors, acompanyantlo los demás fins á Redondela ó Porrinyo.

L' afamat escultor porta gratíssims records d' aquest poble: igual los deixa en lo cor

de tots los que han frequentat son tracte. Sa amabilitat, modestia y cortesia l'han conquistat simpatías perdurables y 'l poble enter desitja tornar-lo á veurer quan s' eregeixi la estatua del ilustre patrici don Eduart Chao.

Novament li desitjem felicíssim viatge y lloers no menos gloriosos que 'ls que ha obtingut ja en sa artística carrera."

Encara més desgracias.

En una corrida de toros celebrada á Marsella la setmana passada, lo banderiller *Gonzalillo* rebé una cornada á l' ull, quedantli complertament buyda la cavitat.

¡Pues no es nada lo del ojo!

Hem rebut lo n.º 8 de la celebrada revista *L' Avenç*, que conté un *Sumari* tan escullit com es costum en aquest apreciable colega.

La secció d' industria del *Foment del Treball Nacional* ha nombrat una comissió permanent encarregada de fixar los medis que crega més conduhents pera 'l desenrotllo de nostre comers exterior, ajudant ab aixó als industrials d' aquesta ciutat que fan esforços pera impulsar la exportació de productes manufacturats, la qual augmenta cada vegada més.

Forman dita comissió los senyors següents:

Don Bernat Muntadas, don Joseph Arañó, senyors Recasens, Guri y Companyia, senyors Serra y Bertrand, don Manuel Forcar y Tió, senyors Sala, Baladia y Companyia, don Antoni Cabrisas, don Magí Pladellors, don Rómul Bosch y Alsina, don Andreu de Sard y don Bartomeu Godó.

Una flor més en la toya de las desdixas ocasionadas per las corridas de toros.

En la plassa de toros de Cádiz hi ocorregué fa pochs dias un escàndol monumental.

Un dels toreros fou ferit per un mal cop que rebé. Part del públich se lloensá al rodonell abans d' acabar la *lidia* d' un dels bitxos, y aquest doná una pila de revolcons als atrevits *ferint gravement* á un dels furibundos aficionados.

¡No ve d' aquí!

L' Ajuntament de Barcelona ha acordat crear un Museo de reproduccions d' Arquitectura, Esculptura y Arts Sumptuarias, á qual fi ha nombrat una il·lustrada Comissió, de la qual ne forma part lo distingit arquitecte don Lluís Domenech y Montaner, ex-president de la *Lliga de Catalunya*.

Se parla de que existeix gran escisió en lo partir obrer, provocada segons sembla per los que 's titulan representants de las Tres clases de vapor.

La massa obrera en general se considera víctima d' aquestos representants, á quins acusa de fer la causa dels burgesos, y 's troba disposada á fulminar terribles cárrechs contra ells si accedeixen á concórrer á una reunió general d' obrers celebrada en lloch públich.

¡Si será que al últim los obrers catalans s' haurán adonat de la explotació de que son víctimas per part d' uns quants que viuen ab la esquena dreta!

Tant debó: pera bé de la industria catalana y la tranquil·litat mateixa de amos y trevalladors molt menos recelosos á Catalunya de la que intentan férlosi uns quants perdularis vinguts en mal hora de terras forasteras.

Los diaris de la Cort sempre contra Catalunya.

El Liberal de Madrid exercia fà poch de lliure-cambista á lo Moret y Gabriel Rodríguez, y ha descubert que 'ls proteccionistas no tenim rahó al demanar protecció per la industria per medi de las tarifas aranzelarias. Aquí teuen—diu tot ufà—l' exemple de Bilbao: allí la industria naval acaba de mostrar un gran progrés, ocupa milions d' homes sense auxili del Estat, sense demanar augment de tarifas, ni res al Govern.

¿No? ¿Dónchs y l' encarregar als senyors Rivas y Palmer la construcció dels tres barcos per un preu casi al doble de lo que costarian fets al extranger res significa? ¿No es aquest sobre-preu una prima que l' Estat paga en favor de la industria nacional? *El Liberal* parla com si no hi hagués mes protecció que la de las tarifas aduaneras. Si l' Estat vol pagar primas de milions als fabricants de teixits—que es per qui parla l' diari lliure-cambista—ja pot esborrar d' una plomada tot l' aranzel.

¡Cóm se veu en tot lo bon afecte que aquí's te á la industria catalana!

De *Lo Somatent* de Reus.

"Un grupo catalanista compost de setze individuos, junt ab un escritor catalá de gran valua, y en obsequi á aquest senyor, sortiren d' aquesta per la carretera d' Alcolea ab l' objecte de visitar alguns indrets del Priorat.

De Cornudella ahont anaren á Ciurana, notable per son castell emmanat, avuy mes inaccessible en la época mora, que fón capital de un dels petits reynats, y que després en temps de la reconquesta fou presó del Estat, conservant avuy encara, gracias al bon zel del senyor don Baltasar Balanyá rector del poble, lo sepulcre de la última reyna mora que ans d' entregarse al Comte de Barcelona don Ramón Berenguer preferí llensarse al precipici que circuheix casi lo castell. De Ciurana, seguint la cordillera del Montsant, passaren á la Morera, visitant los cenobis de Scala-Dei y las Avellanas, las vilas de Poboleda, Gratallops, Vilellas alta y baixa y algun altre punt notable d' aquellas encontradas."

S' han repartit las entregas 2.ª y 3.ª del volúm que contindrà los treballs premiats en lo Certamen Literari del *Ateneo Tarrasense*.

En lo próxim repart hi figurarán los següents escrits premiats: acabament de la Memoria del senyor Vinyals *Influencia que pot exercir l' Ateneo Tarrasense en lo desenvollop de los interessos morals y materials de la industria ciutat*. Segueixen lo premi y accésit al tema de la Excm. Diputació Provincial ab las bellas poesias *La Industria*, del llorajat poeta don Francesch Ubach y Vinyeta y *A la Industria* del reputat escriptor sabadellench don Manel Ribot y Serra. Y finalment lo premi del M. I. Ajuntament, ab la important Memoria de don Francisco Prat y Cornell, sobre el tema *Necesitat y medis d' armonisar lo treball y l' capital baix lo punt de vista social y económic*.

La Unión Mercantil de Málaga presenta 'l quadro, que es un magnífich argument á favor de las *corridas de toros*:

Varias personas que 's dirigian desde 'l *Pasillo de la Aurora* al carrer de la Trinitat, presenciaren un espectacle grotesch y repugnant.

Un home mal vestit que devia estar borratxo, s' havia carregat á casa seva ab un matalás perteneixent á una filla seva. 'S proposava empenyarlo en la Agencia més próxima, pera anar á la *corrida de toros*.

Es á dir que aquell sujecte trobava just que sa filla dormís á terra, pera que ell pogués estar dos horas en la plassa de toros.

A darrera hi anava plorant una dona, sa muller, que en vá tractava de dissuadirlo para que desistís de son *empenyo*.

Pero ¿quí es que s' ha atrevit á dir que l' ofició al *espectacle nacional* es embrutidora?...